

15. Tembec Annual Report 2012. [Electronic resource]. – Mode of access http://tembec.com/sites/tembec.com/files/en/Investors/FinancialReports/tembec_financial_report_2012_final_en.pdf

Максимец Е.В., Лесюк Г.Н. Обзор проблем организации деятельности лесных предприятий на внешних рынках: зарубежный опыт

Рассмотрены теоретические основы организации внешнеэкономической деятельности. Выявлены особенности указанных аспектов управления ВЭД. Исследована специфика организации внешнеэкономической деятельности крупных лесопромышленных компаний. Предложены подходы к организации ВЭД на украинских лесных предприятиях с учетом мирового опыта.

Ключевые слова: организация ВЭД, ТНК в лесной промышленности, товарная структура, географическая структура, прибыльность

Maksymets O.V., Lesiuk H.N. The overview the problems in organization of forest enterprises' activities on foreign markets: international experience

Theoretical principles of the foreign economic activity organization were studied. The peculiarities of these aspects in foreign trade activity management were revealed. The peculiarities of foreign economic activity organization on the large forest companies were studied. Approaches to the organization of foreign economic activity for the Ukrainian forest enterprises taking into account international experience were proposed.

Keywords: organize foreign trade activity management, TNC in forest industry, commodity structure, regional pattern, profitability.

УДК 330.131.7+334.716

Доц. В.І. Михайловський, канд. екон. наук;
студ. І.В. Михайловська – НЛТУ України, м. Львів

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ
ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ
КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Визначено мету, завдання та можливості реалізації стратегії зростання виробничих підприємств. Проаналізовано результати розрахунків збалансованого зростання підприємств галузі. Визначено теоретичні підходи щодо оцінювання ризиків зростання підприємств у контексті концепції сталого розвитку та запропоновано оптимальні, відносно предмету нашого дослідження, методи оцінювання ризиків.

Ключові слова: ризик, конкурентоспроможність, збалансоване зростання, сталий розвиток.

Актуальність проблеми обумовлена: по-перше, прогресивно-динамічними темпами зростання ризиків у підприємницькій діяльності. Підсумовуючи теоретичні дослідження, можна визначити, що базою ризику у виробничому бізнесі є:

- відсутність реальної (достовірної, повної і своєчасної) інформації;
- некомпетентність (непрофесіоналізм, відсутність харизми тощо) менеджера або власника;
- зміни на макро- або мікроекономічному рівні (ціни на сировину й енергоносії, вимоги і потреби споживачів, економічні відносини в державі тощо);
- поява на ринку підприємств-конкурентів.

По-друге, концепцію сталого розвитку, яка передбачає оновлення моделі економічного розвитку [2]. Три принципово-обов'язкові складові концепції сталого розвитку визначають необхідність і обов'язковість економічного зростання; по-третє, необхідністю підвищення конкурентоспроможності вітчизняних

підприємств в умовах обмеженості ресурсів і підвищення на них цін; по-четверте, відсутністю чітких і обґрунтованих методичних розробок щодо вибору шляхів (напрямів) оптимізації зростання (розвитку) підприємства, які реальні та ефективні в сучасних умовах господарювання та визначення можливих (ймовірних) прибутків або збитків від виробничо-господарської діяльності в умовах недостовірності прийняття управлінських рішень.

При виборі й обґрунтуванні конкретної стратегії збалансованого зростання з метою підвищення конкурентоспроможності важливим є не тільки визначення сценарію розвитку, оцінювання впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ, доступ до достовірної інформації тощо, але й передусім: оцінка (зіставлення) очікуваних результатів і доцільності здійснення проектних рішень; аналіз можливостей зростання (розвитку) конкретного підприємства.

Погоджуємося з точкою зору у Ф.Х. Найта, що ризик є потенційним наслідком від типу ймовірності діяльності в бізнесі. Автор [3] визначає три типи ймовірностей:

1. Априорна ймовірність, як класифікація абсолютно ймовірних випадків.
2. Стратегічна ймовірність. Емпірична оцінка зв'язків між випадками не розділяється на різноваріантні альтернативи.
3. Оцінювання. Специфіка такого типу полягає у відсутності якої то не було б основи для класифікації окремих випадків.

Зменшення станів об'єктивних умов під час визначення стратегічних рішень (альтернативних умов) дає змогу зменшити ризик у прийнятті проектних рішень. Під доцільністю проектних рішень щодо збалансованого зростання необхідно розуміти економічну обґрунтованість їх реалізації. Можливості розвитку підприємства в економічній літературі ототожнюють з поняттям "ринкова можливість", тобто з проникненням на ринок, розширенням ринку тощо, підтриманими істотними інвестиціями. Ми розуміємо можливість розвитку як реальність (повне ресурсне забезпечення) реалізації проекту, яка забезпечує збалансованість розвитку і мінімізацію ризиків.

Збалансований і, бажано, стабільний розвиток має в основі умову забезпечення нейтрального грошового потоку [4], тобто:

$$E = PC / \Delta B \times PK = 1,$$

де: E – показник рівноваги (Y); ΔB – зміна виручки від реалізації; PC – рівень самофінансування, який розраховується як відношення суми нерозподіленого прибутку (тис. грн., X_1) до виручки від реалізації (тис. грн., X_2); PK – робочий капітал (оборотні активи – X_3) на одну грн виручки.

Для досягнення мети нашого дослідження необхідно визначити значення коефіцієнтів еластичності.

У загальному випадку:

$$E_x(y) = (\Delta Y / Y) / (\Delta X / X),$$

де: $E_x(y)$ – коефіцієнт еластичності; ΔY – зміна функції $Y=f(X)$; ΔX – зміна аргументу (показника) X .

Для умов кожного підприємства, враховуючи результати розрахунків, необхідно оцінити:

- вагомість зміни кожного показника;
- можливість (доступність) зміни кожного показника і ймовірність ризику зміни значення показника;
- силу впливу зміни кожного показника на значення рівня рівноваги (функції);
- прогноз комбінованого сценарію реалізації зміни показників.

Динаміку зміни значень рівня збалансованого зростання оцінимо за фактичними даними за 2010-2012 рр. підприємств лісового комплексу, які мають високий імідж, істотні значення приросту реалізованої продукції, виготовляють продукцію на експорт тощо.

У ТДВ МК "Стрий" показник рівноваги за 2011 р. становив – мінус 1,707, а у 2012 р. – мінус 2,64. Відповідно до теорії та методології, формуванню економічних параметрів можна визначити якісний рівень розвитку тієї чи іншої господарської системи, якщо система має "...потенціал ефективності (ефективний потенціал системи, чи ефективний потенціал системи)" [1, с. 595]. У нашому випадку наявність нерозподілених збитків (відсутність ефекту в системі) теоретично унеможливує використання поняття "збалансований розвиток", але є необхідною вихідною інформацією для аналітичного дослідження.

На "ДП Радеківське ЛМГ" відповідно за 2011 р. – нуль, а у 2012 р. – 1,7679.

Висновки щодо значення показників рівня рівноваги:

- від'ємні значення, обумовлені нерозподіленими збитками оцінюються як катастрофічна нестача ресурсів на підприємстві (істотні фінансові ризики);
- нульове значення показника рівноваги оцінюється як відсутністю ресурсів у "ДП Радеківське ЛМГ";
- значення показника рівноваги більше одиниці вказує на надлишок ресурсів на підприємстві.

Ключовим індикатором економічного розвитку (зростання) на макроекономічному рівні визначено показник внутрішнього валового продукту на особу населення, який формуються через щорічний обсяг реалізованої продукції на мікроекономічному рівні. Аналог ключового індикатора макроекономічного рівня на мікроекономічному рівні є обсяг реалізованої продукції на одного працюючого. Темпи зростання реалізації продукції на підприємствах, що аналізуються, вказують на ринкові можливості (доступність) збільшення обсягів випуску і реалізації. Але існуючі позитивні тенденції не гарантують відсутність комерційного ризику в майбутньому.

Відповідно до задач дослідження оцінимо і проаналізуємо: по-перше – вплив зміни значення показника X_2 і, по-друге, можливі зміни комбінації показників X_1 і X_3 на значення рівня рівноваги на прикладі підприємств, що аналізуються. Критерієм збалансованого зростання визначено значення "1", тому на рівень значення функції у ТДВ МК "Стрий" найбільший вплив має збільшення обсягів реалізації продукції. Зміна значення показника X_2 (на 1 %) обумовлює зміну значення коефіцієнта збалансованості у 2012 р. до мінус 2,511 (покращення на 0,129 пункту). Для "ДП Радеківське ЛМГ" – абсолютно аналогічні висновки: значення рівня збалансованості зменшується до 1,4353 (на 0,3326 пункту). Ці зміни для обох підприємств є позитивним результатом. Наступним за вагомістю показником є зміна вартості робочого капіталу.

Збільшення обсягів реалізації безпосередньо впливає на зміни рівня обсягів оборотних коштів та нерозподілених прибутків. Згідно з практикою функціонування підприємств лісгосподарського комплексу, затрати на поповнення оборотних коштів становлять 0,07 грн на кожен гривню приросту обсягу виробництва. Збільшення обсягів нерозподіленого прибутку (зменшення нерозподілених збитків), за даними ТДВ МК "Стрий", можливе, тому що рентабельність реалізації становила 27,96 % і 13,78 % за 2011 і 2012 рр. відповідно.

Вплив комбінованого сценарію зміни показників (зміна кожного зі значень X_1 та X_3 на 0,5 %, що в сумі становить 1 %) показує, що за аналогічний період значення показника рівня рівноваги:

- у ТДВ МК "Стрий" не істотно покращився до -2,608 (на 0,032 пункта);
- у "ДП Радеківське ЛМГ" не істотно погіршився до 1,7805 (на 0,0126 пункта).

Висновки. На збалансованість зростання підприємств найбільш вагомий вплив має значення динаміки зміни обсягів реалізації продукції, що є комерційним ризиком. Від'ємні або нульові значення нерозподіленого прибутку не дають об'єктивного оцінювання збалансованості розвитку і є істотним негативним фактором щодо можливості підвищення конкурентоспроможності підприємства (вагомий фінансовий ризик).

Узагальнюючи теоретичні положення та результати практичних розрахунків, можна визначити теоретичні підходи щодо оцінювання ризиків збалансованого зростання підприємства в контексті концепції сталого розвитку:

1. Ризик є невід'ємною складовою менеджменту організації. Негативний вплив ризиків стає більш вагомим внаслідок зростання невизначеності (кількості станів об'єктивних умов під час прийняття управлінських рішень).
2. Відповідно до предмету нашого дослідження, основний вид ризику – фінансово-комерційний. Не можливо, а стосовно результатів виробничо-господарської діяльності, нелогічно використовувати єдину стратегію управління ризиком.
3. Якісний аспект оцінювання насамперед повинен визначити джерело (причину) виникнення ризику. Однак ми вважаємо, що головною метою якісного аналізу є визначення співвідношення очікуваних результатів і можливих витрат та втрат. Ми маємо на увазі "цінність" результату виникнення ризикової ситуації (обсягів втрат і позапланових витрат відносно рівня потенціалу підприємства). Відносно теми дослідження, найбільш об'єктивними методами оцінювання ризику є: аналіз наслідків і аналіз ймовірності збитків.
4. Числове значення можливості збитків (втрат або незапланованих збитків) є метою кількісного аналізу, який є найбільш оптимальним під час використання аналітично-статистичного методу, методів доцільності втрат та перева рішень.

Література

1. Башнянін Г.І. Метрологічні економічні системи: вступ у загальну теорію і методологію формування економічних параметрів / Г.І. Башнянін. – Львів : Вид-во "Новий Світ, 2000", 2005. – 1083 с.
2. Трохимова В.В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку / В.В. Трохимова. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=532>

3. Найт Ф.Х. Риск, неопределенность и прибыль : пер. с англ. / Х.Ф. Найт. – М. : Изд-во "Дело", 2003. – 360 с.

4. Уолт К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства : пер. з англ. / К. Уолт. – К. : Вид-во "Всеуито"; "Наук. думка", 2001. – 367 с.

Михайловский В.И., Михайловская И.В. Теоретические подходы относительно оценки рисков сбалансированного роста предприятий в контексте концепции устойчивого развития

Определены цель, задачи и возможности реализации стратегии роста производственных предприятий. Проанализированы результаты расчётов сбалансированного роста предприятий отрасли. Определены теоретические подходы относительно оценки рисков роста предприятия в контексте концепции устойчивого развития и предложены оптимальные, относительно предмета нашего исследования, методы оценки рисков.

Ключевые слова: риск, конкурентоспособность, сбалансированный рост, устойчивое развитие.

Mykhailovskiy V.I., Mykhailovska I.V. Theoretical approaches regarding evaluation of the risks balanced development of the enterprises in the context of the concept of sustainable development

The article defines the purpose, objectives and possibility of implementation of industrial enterprises growth the strategy. There are analyzed calculation results of the competitiveness of the enterprises of the branch. The article also defines the theoretical approaches regarding evaluation of the risks balanced development of the enterprises in the context of the concept of sustainable development and there are offered optimal regarding the subject of our research methods of risk assessment.

Keywords: risks, competitiveness, balanced development, sustainable development.

УДК 502.33

Ст. викл. У.П. Новак, канд. екон. наук;

доц. В.О. Мандрик, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ВПЛИВ ІНВЕСТИВАННЯ НА ЕКОЛОГІЗАЦІЮ ЕКОНОМІКИ

Висвітлено вплив інвестування на екологізацію економіки. Наведено обсяг інвестицій для екологізації світової економіки. Висвітлено і проаналізовано капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів в Україні. Розкрито основні напрями інвестування, які мають важливе значення для економічного зростання і збереження природно-ресурсного потенціалу України.

Ключові слова: інвестування, інвестиції, екологізація економіки, навколишнє природне середовище.

Деградація навколишнього природного середовища в Україні, посилення та поглиблення екологічних проблем продовжується, незважаючи на значний спад промислового виробництва в останні 20 років. Збереження переважно сировинного характеру економіки, висока природомісткість та ресурсно-сировинна орієнтація виробництва, відсутність позитивних зрушень у напрямі скорочення ресурсо- й енергоексплуатуючих та екологічно забруднювальних галузей, значне фізичне та моральне зношення основних засобів виробництва потребують особливої уваги до екологічного чинника у здійсненні економічної діяльності в умовах формування та розвитку ринкових відносин. Усе це підтверджує актуальність проблеми екологізації економіки та передбачає посилення уваги до питань пошуку шляхів її ефективного вирішення [8].

Значну роль в екологізації економіки відіграє інвестування, яке впливає на масштаби модернізації виробництва та технологій, перспективи розвитку, а відповідно, і на благоустрій суспільства. Воно є важливим засобом забезпечення умов виходу з еколого-економічної кризи, структурних зрушень в економіці, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників виробничо-господарської діяльності на мікро- та макрорівнях.

Проблеми інвестування у природоохоронну сферу були і залишаються одними з центральних в еколого-економічній науці, теоретичні і практичні аспекти якої останнім часом активно обговорюються у науковій літературі. Вагомий внесок у цьому науковому напрямі зробили зарубіжні науковці: Р. Акімова, С. Бобилев, Е. Гирусов, Р. Голуб, К. Гофман, Д. Медоуз, а також вітчизняні: Р.М. Горбач, Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, О.Л. Кашенко, М.М. Паламарчук, І.М. Синякевич, М.А. Хвесик тощо. Особливий внесок у дослідження проблем, пов'язаних з екологічними (природоохоронними) інвестиціями, зробили вчені з Одеської еколого-економічної школи (Н.Н. Андрєєва, Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, В.Н. Степанов, В.Г. Ковальов, С.К. Харічков).

Незважаючи на очевидні досягнення у вивченні проблем, пов'язаних з інвестуванням у природоохоронну сферу, актуальним залишається питання його впливу на екологізацію економіки, розгляд якого і є метою дослідження.

Екологізація економіки є єдиним засобом для задоволення потреби населення планети. Це сприятиме зростанню його благополуччя, зменшенню викидів парникових газів, підвищенню ефективності використання природних ресурсів і загалом зменшенню забруднення навколишнього природного середовища. Експерти Всесвітнього банку, Deutsche bank і Організації економічного співробітництва та розвитку у своїй доповіді [1] підрахували, що до 2030 р. в екологічні технології потрібно додатково інвестувати 14 трлн дол. США.

Дослідження, проведене Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) [2], засвідчило, що для екологізації світової економіки на початковому етапі щороку потрібні інвестиції у діапазоні від 1,05 до 2,59 трлн дол. США. Враховуючи значний потенціал зниження витрат і пріоритет питань зміни клімату у світовій політиці, було вирішено, що приблизно половину інвестицій у "зелені" технології потрібно спрямувати на підвищення енергоефективності, зокрема комунального господарства, промисловості та транспорту, а також на розвиток поновлюваних джерел енергії. Решту інвестицій спрямовують на поліпшення утилізації відходів, інфраструктури громадського транспорту та в сектори економіки, які засновані на використанні природного капіталу, зокрема таких, як сільське та лісове господарства, рибальство та водопостачання (табл. 1).

Як свідчать дослідження, проведені ЮНЕП [2], ці інвестиції становлять 2 % світового ВВП у рік з 2010 до 2050 рр. і забезпечать більше зростання ВВП на особу. Так, сценарій "зелених" інвестицій забезпечить протягом 5-10 років вищі річні темпи зростання, ніж інвестиції у звичайний розвиток. І це економічне зростання не матиме негативних наслідків для навколишнього природного середовища. У світі у напрямі екологізації економіки останніми роками досягнуто певних успіхів. Інвестиції розвинених країн здебільшого спрямовані на